

До членовете на Научното жури

назначено със Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“

№ РД 38-255 от 25.04.2018 г.

за конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование с шифър 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление с шифър 3.6. „Право“, специалност „Международно частно право“, обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в Държавен вестник (ДВ), бр.33 от 17.04.2018 г.

кандидат – гл. ас. д-р **Васил Христов Пандов**, от СУ „Св. Кл. Охридски“, Юридически факултет, катедра „Международно право и международни отношения“

Р е ц е н з и я

от Проф. д-р Николай Симеонов Натов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Юридически факултет, Катедра „Международно право и международни отношения“

Уважаеми членове на Научното жури,

С горната заповед на Ректора на СУ съм назначен за член на Научното жури. На първото заседание на Журито съм избран за негов председател и ми е възложено да изготвя рецензия. В законовия срок представям на Вашето внимание рецензията си.

За участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование с шифър 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление с шифър 3.6. „Право“, специалност „Международно частно право“, обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в Държавен вестник (ДВ), бр.33 от 17.04.2018 г. е допуснат единствен кандидат гл. ас. д-р Васил Христов Пандов.

1. По конкурса – той е обявен за нуждите на Катедра „Международно право и международни отношения“ при Юридическия факултет. Допуснатият кандидат е получил през 2013 г. образователна и научна степен „Доктор“ по международно частно право с Диплома № СУ 2013 – 7 от 25.04.2013 г. на Софийски университет „Св.Климент Охридски“. От 16.12.2009 г. до момента кандидатът работи по трудов договор в Софийския университет на длъжност асистент до 2013 г. и от 2013 г. до сега – главен асистент. Има изискуемия съгласно закона трудов стаж. Съответна преподавателска натовареност за този конкурс е осигурена.
2. За участие в конкурса кандидатът представя монография (хабилитационен труд) – 1 брой, части от Коментар – 2 броя, студии – 2 броя и статии – 2 броя. Публикациите не повтарят представени за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ трудове и с това са спазени съответните изисквания на

чл.24, ал.1, т.3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл. 53, ал.1, т.3 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (ПП ЗРАСРБ) и чл.105, т.3 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“ (ПУРПНСЗАД).

3. Оценка на представените за участие в конкурса трудове.

- 1) Хабилизационен труд „Международна компетентност по граждански и търговски дела“, монография, „Сиела. Норма“ АД, юни, 2018 г., ISBN 978-954-28-2609-5 с обем 342 с., от които научен текст 330 с., 858 бележки под линия.

Списъкът с ползваните източници обхваща литература – статии, студии, монографии и изследвания, от които на кирилица 32 заглавия и на латиница 99 заглавия.; обяснителни доклади, подготвителни материали и аналитични документи – 14 заглавия

Монографията е цялостно, систематизирано проучване на актуални въпроси на международната компетентност на българските съдилища по граждански и търговски дела. Темата на разработката не е била обект на самостоятелни изследвания в българската литература по международно частно право.

Работата е разделена на увод, четири глави и заключение. В увода авторът формулира научно-изследователската теза на труда както следва: международната компетентност като част от процесуалния дял на съвременните системи на международното частно право има определящо значение за развитието на производството и за самите материални правоотношения, които са в пряка зависимост от националността на сезирания съд. Изтъкнато е, че международната компетентност представлява важен регулаторен механизъм за защита на интереси от публичен, икономически и обществен характер, включително в глобален план. Поставените цели предполагат разширяване обхвата на анализа с методите на историческия, сравнителния, социологическия и икономически подход, възприети от автора. Заслужаващо подкрепа е твърдението на кандидата, че определящо за уредбата на международната компетентност е отношението на държавите като субекти на международното публично право, от което следва, че самото приемане на едно международно гражданско дело за разглеждане от всеки национален съд е мотивирано от засягането на личното или териториално проявление на държавния суверенитет.

В първа глава се изяснява понятието за международна компетентност на българските съдилища по граждански и търговски дела. Втора глава е посветена на анализ на връзката между държавата на съда и международното гражданско дело. В третата глава авторът се спира на случаите на отклонения на надлежната връзка. В четвърта глава се разкрива значението на правото на справедлив процес за уредба на международната компетентност.

Заключението съдържа обобщение на изводите, предложенията и препоръките на автора, до които той логично достига в хода на разработката и чрез аргументиране на които обосновава научно-изследователската си теза.

Книгата е съобразена със съществените изменения в позитивноправната уредба и обективното развитие на процесуалните отношения с международен елемент през последните десетилетия. Присъединяването на Република България към Европейския съюз и академичното обособяване на източници на правото на ЕС с предмет на уредба процесуални отношения с международен елемент оформят в голяма степен по съгласуван и наднационален ред правилата в тази област, които българските съдилища са длъжни да следват. Монографията се ориентира към един прагматичен подход като не си поставя за цел последователното разглеждане на източниците на уредба по

предмет на процесуалните отношения в правото на ЕС, каквато е насоката на много изследвания по същата тематика, а прави похвален опит за обхващане на световните тенденции за съгласуваност с международни актове или по вътрешен път на правилата за международна компетентност.

Стилът на изложението е стегнат, структурата съответства на задачата да се обоснове научно-изследователската теза и следва разбираема логика. Езикът е ясен и работата се чете лесно. Формулировките са правилни и съобразени с действащата нормативната уредба.

Авторът демонстрира задълбочено познаване на проблематиката, навлиза в нея, поставя въпроси и дава аргументирани отговори. В изложението е възприет подходът на теоретичен анализ и дидактично представяне на факторите, които определят избора на законодателя да ограничи съда в упражняването на правомощията му или неговото „освобождаване” в областта на процесуалните правоотношения с международен елемент.

Релевантната практика на Съда на ЕС и на други правораздавателни институции е представена и анализирана коректно.

Считам, че научно-изследователската теза е обоснована в монографията. Последната може да бъде препоръчана за хабилитационен труд, отговарящ на изискванията на ЗРАСРБ и да стане основа за положителна оценка на гл. ас. д-р Васил Христов Пандов за участието му в настоящия конкурс.

Относно приносите – в приложената справка кандидатът претендира приноси на рецензираната монография, от които могат да бъдат споделени следните:

- Разработване на понятието за връзка между международното гражданско дело и държавата на съда, съответно вида на връзката и отклоненията от нейния надлежен характер;
- Представяне на причините и подхода към създаване на правна уредба на международната компетентност;
- Поставяне в центъра на изследването на допустимостта държавата да поддържа т.нар. *екзорбитантни* основания за компетентност, при които съдът не притежава приемлива според критерия за близост връзка с делото, но въпреки това се стига до привличане на ответника пред съд, който може да няма никаква връзка с него и с обстоятелствата по спора;
- Изясняването на основните отклонения от традиционните предели на упражняване на правораздавателни правомощия по международни граждански дела, като изключителната международна компетентност, универсалната компетентност и изключителната връзка между делото и съда (*Forum necessitatis*).
- Изясняването на значение на правото на справедлив процес за регулиране на международната компетентност – приложимост към различните източници на уредба на компетентността, действие от гледна точка на ищеца и на ответника, създаването на нов вид компетентност за реализацията на правото на доспъ до съд;
- Поставянето на проблема за постепенното отслабване на териториалността като връзка, включително за определяне на международната компетентност, което се дължи на технологичния прогрес и последиците му за обществените отношения и обосноваването във връзка с това на извода, че ограничаването или допускането на сезиране на даден съд се определя от закрилата на определени общи, материалноправни ценности от публичен ред;

- Аргументирането на принципа на самоограничаване на държавите в овластяването на техните съдилища при упражняване на международната компетентност по граждански и търговски дела.

2) Част от Коментар „Регламентът Брюксел II А : Регламент (ЕО) No 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) No 1347/2000“, София : Ciela, 2014.

Частта на автора се отнася до правилата за международна компетентност по дела с предмет родителска отговорност. Коментарът е посветен на основополагащия източник на уредба на процесуалните отношения в съвременното българско международно частно семейно право. Анализът обхваща релевантната към датата на издаването практика на български съдилища, на Съда по правата на човека и на Съда на ЕС. В разработената от кандидата част са отправени критични бележки към някои изводи на юриспруденцията и е застъпено авторовото мнение. Последени са различни практически аспекти на упражняването на международната компетентност и значението на висшия интерес на детето. Налице е първи подробен анализ на съдържанието на териториалния критерий за връзка по обичайното местопребиваване на детето в светлината на практиката на Съда на ЕС и на Хагските конвенции.

От претендираните тук приноси на автора могат да бъдат споделени следните:

- Критичен анализ на юриспруденцията на българските съдилища;
- Разработване на теоретичните основи и съдържанието на привръзката по обичайното местопребиваване на детето по дела за родителска отговорност;
- Изясняването на съотношението на правилата за международна компетентност с понятието за висш интерес на детето;
- Разкриването на съотношението на разпоредбите на регламента относно международно отвлечане на деца с уредбата в Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца 1980 г.;
- Изследването на пророгацията на компетентност по дела относно родителска отговорност по чл.12 от Регламента;
- Проследяването на понятието и режима на признаване и допускане на изпълнението на чужди публични актове в коментирания материя.

3) Коментар на Регламент 650/2012, част от сборен труд със заглавие „Регламентите по международно частно право на Европейския съюз 2009 – 2016 г. Тенденции и новости в уредбата“, „Сиела. Норма“ АД, ноември, 2017 г.

Коментарът акцентира върху историческия и сравнителен метод на анализ, като проследява в детайли процеса по приемане на Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство.

От претендираните от автора приноси могат да бъдат споделени следните:

- Исторически преглед на законодателната процедура по приемане на акта на правото на ЕС;
- Представяне на причините за приемане на акта и целите му;
- Представяне на основните теории за уредба на наследствените отношения с международен елемент в исторически и сравнителен план;

- Представяне на причините за отказа на държавите от системата на Общото право да участват в приемането и прилагането на Регламента;
- Анализ на структурата, обхвата и действието на източника във времето и пространството.

4) Студията „Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи като източник на българското международно частно право”, част от сборен труд със заглавие „Международният договор - източник на международното частно право”, „Сиела. Норма” АД, октомври, 2013 г. ISBN 978-954-28-1356-9.

Студията изяснява значението на Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи за уредбата на процесуалните и материални правоотношения от предмета на международното частно право. Авторът обосновава извода, че значението на Конвенцията и нейните публичноправни норми за МЧП е структуроопределящо относно: основанията за международна компетентност и начина на гъвкавото им прилагане от страна на съда; определяне съдържанието на привръзките на стълкновителните норми; правото на признаване и допускане на изпълнението на чужди съдебни решения и метода на признаване на възникнали правоотношения.

От претендираните от автора приноси в тази студия могат да бъдат споделени:

- Първо задълбочено изследване на значението на част от разпоредбите на Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи като източник на българското международно частно право;
- Анализ на възможността на Конвенцията да регулира съдържанието на нормите на международното частно право относно международна компетентност, приложимо материално право и екзекватура;
- Съответствие на привръзките на процесуалните и материални стълкновителни норми с правилата на Конвенцията;
- Анализ на правото на справедлив съдебен процес като общ качествен показател на надлежната връзка между държавата на съда и международното гражданско дело, както и като самостоятелно основание за приемане делото за разглеждане от българския съд;
- Връзка между субективната преценка за приемане на делото за разглеждане (*forum conveniens*) и ограничаване на екзорбитантната компетентност по съображения за правото на справедлив процес;
- Представяне на значението на основните права за съдържанието и действието на институти на материалния дял на МЧП – особени повелителни норми, обществен ред;
- Разкриване на отношението на Конвенцията спрямо процесуалните отношения по признаване и допускане на изпълнението на чуждестранни актове.

5) Студия в сп. „Търговско право”, бр.3 от 2016 със заглавие "Приспособяването в международното частно право".

Студията е първото изследване в българската теория на МЧП на института на приспособяването. Представена е същността на приспособяването, неговата функция и определение, проявни форми и позитивноправна уредба. Проведено е разграничение от други институти на МЧП – подвижно стълкновение, предварителен въпрос и аналогия на закона. Посочено е, че приспособяването съставлява дейност на компетентните органи по издирване на процесуалните или материалноправни норми, регулиращи

елементите на правоотношението, свързано с две или повече правни системи, и тяхното съчетаване, съответно изменение на хипотезиса или диспозицията на правните норми с цел съставяне на нова норма за поведение, а при невъзможност за това – внасяне на промяна в критерия за привързване на стълкновителна норма.

От приносите в тази студия могат да бъдат споделени следните:

- Формулиране на определението за приспособяване и причините за възникване на института в сферата на материалните правоотношения с международен елемент и разграничаването му като съдържание от други институти на международното частно право;
- Въвеждане на критерии за класифициране на различните видове приспособяване;
- Определяне на различни механизъм на действие на заместването и приспособяването в тесен смисъл или транспониране, съответно – начина им на приложение;
- Изясняване на хипотезите, при които приспособяването не може да бъде приложено и да породи действие или т.нар. предели на приспособяването;
- Проследяване на позитивноправното проявление на приспособяването в действащите източници на българското международно частно право и юриспруденцията по тях.

б) Статия в сп. „Съвременно право”, бр.1 от 2017 със заглавие "Свободно движение на удостоверения по граждански и търговски дела в Европейския съюз".

Статията е първото отделно изследване на официалните свидетелстващи документи, които са в основата на принципа на взаимно доверие между държавите членки на ЕС в областта на призоването и изпълнението на чуждестранни съдебни решения, автентични документи и съдебни спогодби. Приносните моменти, които могат да бъдат споделени, са следните :

- Първи систематичен анализ на удостоверенията, придружаващи чуждите актове в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси;
- Изясняване на изискванията за превод на удостоверенията и последиците при липса на превод на езика на приемащата държава членка;
- Проследяване на практическите ползи и слабости на подобно удостоверяване и възможността удостоверенията да заместят самите актове в практическото приложение на източниците на правото на ЕС;
- Първи анализ на дозакателствената сила на удостоверенията за признаване и допускане на изпълнението на чужди актове;
- Представяне на правните последиците от наличието на пороци в съдържанието и формата на удостоверенията.

7) Статия в сп. ”Правна мисъл”, бр.4 от 2017г. със заглавие „Свободно движение на официални документи в Европейския съюз”.

Статията е посветена на новостите в правната уредба в българското международно частно право на режима на зачитане и прием на правните последици на чуждестранни официални документи. От приносите на тази статия могат да бъдат споделени както следва:

- Първи в българската правна литература анализ на Регламент (ЕС) 2016/1191 на Европейския парламент и на Съвета от 6 юли 2016 година за

насърчаване на свободното движение на гражданите чрез опростяване на изискванията за представяне на някои официални документи в Европейския съюз и за изменение на Регламент (ЕС) № 1024/2012;

- Анализ на съдържанието на института на признаване на чуждестранни официални документи според новия акт на правото на ЕС;
- Представяне на практиката на Съда на ЕС, предхождаща и следваща издаването на Регламента;
- Проследяване на възможностите за оспорване на доказателствената сила на официалните документи и компететни органи;
- Уточнение на съотношението на новия инструмент с други международни източници на уредба на удостоверяване на автентичността на чуждестранните официални документи.

Всички гореизброени съчинения са публикувани в специализирани научни издания. Проблемите са разработени с вещина и авторът затвърждава убеждението за познаване на материята, навлизане в същността на поставените въпроси и търсене на логични и аргументирани отговори. Езикът е ясен и разбираем, стилът е изчистен и прави публикациите лесно четими и достъпни.

Известна критика търпи използването на понятието „учредяване на международна компетентност“ в хабилитационния труд, доколкото е безспорно, че международното частно право признава властта на правораздавателните органи, предоставена им от суверена, а не я учредява.

4. В заключение, от анализа на представения за участие в този конкурс хабилитационен труд и на другите творби на кандидата произтича един налагащ се извод – те са написани на високо научно и научно-практическо ниво, и отговарят на обвързващите академичния състав на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ строги изисквания за качество на научните публикации.

Мотивиран от гореизложеното, аз заявявам положителното си заключение и ще гласувам в уважаемото Научно жури за кандидатурата на гл. ас. д-р Васил Христов Пандов за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование с шифър 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление с шифър 3.6. „Право“, специалност „Международно частно право“.

София, 11 юли 2018 г.

Проф. д-р Николай Симеонов Натов